

Թիւ 25

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆՔ
ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՏՐԻԱՐքԱՐԱՆԻ

ԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎՈՅՑ

ՎԵՐԱԲԵՐՈՒՄ 1912-13 ՇՐՋԱՆԻ

ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԱԿԱՆ ՎԵՐԱԿԱԶՄՈՒԹԵՆՔՆ ԵՏՔԸ

ՆԽՍ ԽԸ.

29 Մարտ 1913

Տպագրութիւն Թ. ԱՅ.Դ.Ե.Խ.
ՂԱԼԱԹԻԱ, Գուրշունլու Խան, Թիւ 7, Կ. ՊՈՂԻՈ

1913

զործնելուն պատճռից պահանջելու համար
հարկ եղած տղթութեգրից առած և խընդ-
րոյն կարեւողաւթեան համեմատ հետապն-
դութիւններ կատարած չըլլալոն փոխարէն
իր նախարդ նիստին մէջ առած բացապու-
թի նները գոհացոցիչ չգանհելով՝ կ'առաջար-
կենք օրակարգ անցնել այս խնդիրը և զի-
ճաբանութեան դնել սրպէսզի կարելի ըլլայ
լուսաբանութիւն սուանալ այս խնդիրն մէջ
վարչութեան բռնած լնթացքի մասին:

21 *Uspn* 1913

Ազգային Երեսփոխան
Յ. Կ. ՃԱՆԿԻՒԼԵԱՆ
ՄԱՐԿՈՍ ՆԱԹԱՆԵԱՆ

ԱՏԵՆԱՊԵՏ էթ . — Ժաղալը կը յիշէ որ
անցեալ նիստին պարզ հարցում ընտղները
գոհացում չառացան և այժմ իրենց օրինական
իրաւունքը գործ կը դնեն հարցումը վերա-
ծելավ հարցապնդումի . Հսոս օրինի Վարչու-
թիւնը իր պատասխանին օրը կը սահմանէ և
Ժաղալը խնդիրը կ'անցընէ օրակարգի՝ առանց
վիճականութեան : Կը հրատ իրենք Վարչու-
թիւնը որ առաջիկայ նիստին պատրաստ ըլլայ
իր բացարաւթիւնը առար:

Ա. ԳԱՐՊԵՏԻՆ էթ . (Վաշութեան կողմէ) . - Շատ լաւ .

Տ ԱՆԱՆԻԱ ՎՐԴ.Ի

ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԱԿԱՐԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹՅՈՒՆ ԽՀ-ՁԻՅՆ

Ա ՏԵՇՎՊԵՏ էթ .— Նախաձեռնութեան
Դիւ անը տեղեկագիր մը դրկած է , պիտի
կարդացուի :

(Աստիճանագիր էֆենակ կարդաց հետեւելու պարը):

Ազնուաչուք Ասեմապիտ է Քէնտի
Ազգ . Երկութիւն . Ենդհամուք Ժողովու

Եկեղեցական Երևափսխանական լնտրութեան համար գումարուած եկեղեցականաց

Հնդհանուր ժողովը իր 17 նոյեմբեր 1912 նիստին մէջ, ի մէջ այլոց, եկեղեցական երեսփախան ընտրած էր, Տ. Անանիա վ. Հազարապետևանը։ Սոյն լնարութեան մասին նախորդ տեղապահ Տ. Մանկունի Ս. Ի. Կողմէ եղած առարկութիւնը, Ժողովոյն որոշումով և Զեր 26 Փետրուար 1913 թիւ պաշաճնապետ դիւնիս յանձնուած էր ի նաևս ոնչու մէկն.

ինչպէս որ ընարտական տեղեկագրեն կ'եւ
րեւայ, ընարտուած 4 եկեղեցական երեսփո-
խաններէն Տ. Անանիա Վ.՝ քուէից մեծա-
մասնութեամբ և օրինական պայմաններու-
լրացումավ երեսփոխան ընարտուած է և սոյն
ընարտութիւնը ո և է առարկան թեան և դիտո-
զութեան առարկայ չէ եզակ նոյն խոկ հո-
մինատական ցանկին մէջ զանուող եկեղեցա-
կան ընդհանուր ժողովին նախագահ Նախարար
անդապահին կալմէ.

Սրդ, Կառակալով որ Անսանիա Վ. ի կրկ
ընտրութ հրաւիրագիր զրկուած է նուխազան
Տ. Մանկունի Ս. ի կողմէ:

Նկատելով որ նախարար Տեղապահ Արք ոչ
տառաջին քուէարկութեան մըջոցին, ոչ համե-
մուսականի ընտրութեան ժամանակ, երբ
արդէն Անանիա Վ. համեմատականի ցանկին
մէջ անցած էր, դիտողութիւն չէ ըրած և
Ժողովը Ընդունած է իր ընտրութեան հան-
գամանքը:

Գալով այն առարկութեան թէ, կեդք .
Կրօնական ժողովի Երտասազէմ վերագառ-
նալու համար Անանիա Վ. ի մասին նախապէս
որոշում առւած և արգիլած ըլլալով զայն
հանդէսներու մասնակցելէ, չկմար երեսփո-
խան ընտրուիլ, նկատելով որ այն որոշումը
սահմանադրական իրաւունքէ մը, ընարողի
և ընտրելիի էտեան իրաւունքէ հկեղեցական
մը զրկելու ուժը չանի:

Նկատելով որ եկեղեցական ընդհան-
նութ ժողովը, բնականաբար գիտակ կեղը ·
կրօն . Ժողովին նոյն որոշումին, արգելք մը
չէ ահսած Անանիա Վ. ը երեսփոխան ընարե-
լու մէջ, իբր ոչ յետադաս մարմին, նոյն ժո-
ղովը իրաւասու է օրէնքով այսպիսի գնա-
հասում մը ոն պիտի

Նկատելով վերջապէս թէ նախօրդ տեղապահին առեց պարբերութիւնը Փակ գիւղնի սխալմունք էր որ հասկրա-

Դիւանս եկեղեցական երևսովուան Անա-
նիս վրգ . Հոգաբարհաւանի ընարութեան
դէմ եղած առարկութիւնը օրինաւոր չնկա-
տեր և կ'առաջարկէ Ժողովոյդ վաւերացնել
իր ընարութիւնը :

15 *Uppm* 1913

Նախագծեանութեան Դիւանի
Ասենապիր Ասենապէս
Դ. Շլինեան Դ. Տէր-Մովսէսեան

Ա.ՏԵՂԱՊԵՏ էֆ.— Ժաղավը կը յիշէ հար-
կաւ, որ ապրի մը տառջ Տ. Անահիտ վրդ.
Հազարապետան ընտրուած էր իր եկեղե-
ցական երեսփախան։ Սական լուսական տե-
ղեկաղրին կցուած էր նոյն շրջանի Պատրիար-
քական Տնկապահ Մանկունի Մրագանի մէկ
դիսողապիրը, թէ Տ. Անահիտ վրդ։ պար-
տաւոր էր երթող Երևանի միասնակի և չէր զայտ,
առարկելով որ ինք միարան չէ և յեսոյ գու-
տուային պաշտօն յանձնուած լլալով իրեն
չէ ստանձնած և ասով անոր երեսփախանու-
կան ընտրելիութեան իրաւունքը իննդրական
ցոյց արբեւած էր։ Այդ ընտրութեան ամենով ջ
թուղթերը զրկուած էր Նոխանձեանութեան
Դիւանին, որ իր եղբակացութիւնը բերած է
այժմ, որով եղած զիսողութիւնը անոր երես-
փախանական ընտրութիւնը բնկանելու պատ-
ճառ չի նկատեր և կ'առաջարկէ իրեւ օրի-
նաւոր՝ վատ երացնել զայտ։ Այժմ Դիւանա կը
փափաքի զիսանալ թէ՝ կ'ուզէք այդ ինպիրը
իրեւ ոչչատ կարեւոր, նոյն այս նիսախն մէջ
իրեւ ուժին թէ օրակարգ անցնել։

Յ. ՇԱՀՐԻԿԵՄՆ էֆ. - Օրակարգի պէտք
է անցնի խմլիրը, հակառակ անոր որ խըն-
դիրը անկարսուոր կը նկառակ և հակառակ
այդ անելեկազդին պատճառաբանութեանց:
Այն պատճառը որ նախօրդ Տեղապահը առաջ
կը սերէ թէ՝ պէտք էր նա երառագէմ զնար

չ գնացել արդէն ինքնին ծանրակշխ մի
որց է : Չափաղանց արդար է նրա պատ-
ռաւաբանութիւնը . եթէ թողնենք որ ազգ-
նողիրը անշմար անցնի , դէ՛ նախընթացներ
ը սահեցնեք : Օրէնքը կ'ըսէ որ կղերական
բնափոխանները կ'ընարարին Պօլոյ մէջ բնուկ-
ող եկեղեցականներէ . գաւառ երթափիք կամ
յն աել գաճուող եկեղեցականները ընարազ
ընտրեկի չն : Ազգ . Սահմանադրութեան
ըջ կղերական երեսփոխաններու ընարու-
թիւնը այդ բացառիկ ձեւը անի : Պոլիս բնա-
պնների մեջանորհն է միայն ընտրելի և
նասարող լինել . ճիշտ է թէ ոչ այդ տարբեր
իր ինպիր է : Իսկ այս ինդրի մէջ ,
հնանիա վրդապետ ինձ անծանօթ է թէ
հնչո՞ւ պիտի երթար Երուսալէմ . բայց Տե-
ղապահը կ'ըսէ թէ պարտաւոր էր երթալ և
հնասասակց : Մենք վաւերացնելով անոր ընտ-
ռթիւնը քաջալիքած կ'ըլլանք անսասառող-
ութիւնը . որ ոչ միայն գաւառ չն երթար , այլ
և ընարող և ընարելի կը ներկայանան համա-
գումար ժողովներուն և իրեւ ազգի ներկա-
յացուցիչ երեսփոխան ու կ'ընտրուին : Այդ
ինպիրը իրրի մի ցաւառ մասը մեր վարչա-
կան զործերի , ուշադրութեան արժանի պէտք
է իմի :

գ. Տէր-ՄՈՎԱԼԵՍԵՍՆԵ էֆ. — Քանի որ
լացիք այլչափը, լուսաբանութիւն մը տալու
պէտք կը տեսնեմ: Ես համակարծիք չեմ որ
օրակարգի վերաբերեալ խնդիրները յանկարծ
վիճաբանաւթեան զբովին, բայց սովոր ու թիւն
եղաւ ահա, և քանի որ օրինական նրբու-
թիւններ չեն վնասութիւն և ժաղավը խստու-
թեամբ չի զործազրեար ներքին կանոնագիրը
ուրիշն մաս յանցանք մը չըլլայ որ ևս պզսիկ
լուցարութիւն մը տամ: Եկեղեցական հաշ-
մագումարի անզեկազրին կցուած դժուակա-
զիրը սա հատուածը կը պարւանակէր. . Իսկ
զիւանի սխալմաւնք էր որ հրաւիրաթուղթ
զրկուած է: Այսինքն, Անանիս վարդապէտ
աը թէ լնարող թէ լնարելի նելը Դիւանի սը-

համառնք զը առաջ է յօ և է
հրաւիրաթուղթ զացած է, թէ առաջին
թէ համեմտաականի, և առաջին ընարու-
թեան մէջ քաէ սաացած է, համեմտաական
մնացած, իր անունը հրաւիրաթուղթեա-
մէջ դրուած իրը ընարել՝ առանց ո և է զի

սողութեան, այն ի նդհանուր ժողովին կողմէ
որ զինքը ընարած է: Այն համացւածորը որ
կրօնական ժողովէն ալ բարձր մարմին մըն է
անշուշտ եկեղեցական իշխանութիւնը կը
ճանչնար և կը յարգէր և պէտք էր զիխանար
թէ այդպիսի անսասառում մը կայ թէ ոչ:
իրենց իրաւունքն էր ընարկը և ընարեցին
երկրորդ հրաւերն ալ զրկեցին, համեմատա-
կանի մէջ ալ ընարեցին: Իսկ եթէ Տեղապահը
ոսած է թէ պատմուած է անիկա, անշուշտ
ոյդ ընդհանուր ժողովը նկատի չէ առած,
ոյդ պարագան Վարչութեան գործը նկատե-
ով; Տեղապահը կ'ըսէ «պաշտօն տուի չի
դնաց, երւասաղէմ գնայ ըսի չզնաց.» ասի-
ա կարգապահաւթեան խնդիր մըն է, որ չի
րկեր ընարող և ընարկի ըլլալու իրաւուն-
քն: Որոշ պատիք մը պէտք է առար համար
այց այդպիսի պատիք մը, ոյդպիսի որոշում
ը չկայ: Այս իրաւասութիւնը կրնանք առա-
կու մը որ զրկէ ո և է անհաս մը իր ըն-
դութեան իրաւունքներէն, թողանք որ սա
փեղեցական մըն է և իր ընարողները յար-
ար ահասած են, ընարած են, ասիկայ ան-
հասի կարեւոր խնդիր մը չէ որ օրակարգ
ոցնի, կ'առաջարիկոմ որ վաերացուի իր
ափիսիսանութիւնը:

ՀՄ. ԱՐԱՄԵԱՆՑ էֆ.— Եթէ օրակարգ
անցնի ըստեցաւ, ժողովին մեծամասնու-
թեամբ վճռելու համար էր, այժմ խակ այդ
մեծամասնութիւնը կայ արդէն, ևս կ'ընդու-
նիմ որ հիմակ խակ վիճականութիւն կ'առանի
Մանկունի սրբքի և Սմանիա վրու ի միջեւ
անցած ինդիրը, և կը յայտաբարեմ որ յա-
նիրաւի եղած է այս կարգավորութիւնը:

ԱԾԵՆԿՊԵՏ էֆ.— Պէտք է նախ ճշդել սախովութեան սպարագան, Նախուձեանութեան Դիւանին ահզիկագրին սախոզութիւն առաջ թէ ոչ, եթէ ժողովս կ'ընդունի անմիջապէս այսօր խիլ, իրբե օրակարգի խնդիր նկատի կ'առնենք: Ով որ կ'ընդունի սախոզութիւնը թող ձևաք վերցնէ:

(15ի գէմ 17 քուէով՝ որոշուեցաւ սալ-պողոթիւնն առաջ խնդրին):

Ա.ՏԵՂԱՊԵՏ կ.թ. — Թրոշուեցաւ իբրև
ստիպողական խնդիր ալսօք խակ զբաղել ա-
ռաջ, այժմ խօնք ովհակ տամ, , ,

Տ . ՄԱՂԱՔԻԱ ԵՊ . ՑԵՐՈՒԽՆԵԱՆ — ԵՐ-
ԿՈՒ ԽՈՎՔ ԸՆԻԲ . ԱՆԴԱՆԻՄ ՎՐԴ . ԳԹԱՍԱՆԿՐՈՒ-
ՄԵՂ ՄԱՍԸ ՄԱՐԻ ՊԱշատն ՎՄՐԱԾ և ՀՈՒ
ԵԿԱԾ է . ՆԱԽ ՄԱՊԵԿԿՈՒ է թէ հրաժարա-
ԿԱՆ ՄՈւԱԾ է ԵՐՄԱՆԱԳԻմայ ՄԻԱՅԹԱՆՈՒՄԵՆէ
Այդ է Կարեւոր :

Ա.ՏԵՂԵՎՈՅԵՑ էք .— ԵՐԿՈՉ ԽՈՍՔ չէ շատ
ԷՐՔ, միան դեռ կարգը ձերը չէ:

Յ. ծԱՀԲԻԿԵԱՆ էֆ. — Մեծ կարեւորութիւն ունեցող մի խնդիր է այս մեր ամենէն մեծ, ցաւսս ու հիւանդաս մէկ գիծն է հղած: Ես ծանօթ չեմ ո՛չ Սնանիա վրդին և ոչ նրա շուրջ դարձած խնդիրներին. այդ չի հստաքըքը եր դիս. այլ այն, որ համագումար կազուածը աւելի մեծ հեղինակութիւն չէ քան ո և է մի ազգ. մարմին: Նա աւելի բարձր չէ այս ժաղովից, և ճիշա այդ համագումարի կազմին էլ առմէնէն ցաւստ մի մասը կը կազմէ: Թողնենք այդ. խնդիրը այն է թէ, Սնանիա վրդ. այս տեղ ապրելու իրաւունք ունէ՞ր թէ այնակ պէտք է զնար, և անսաստել է, չի կնացել. և փոխանակ պատճենելու, նորան լարձատրել են, համագումարի անուամ է

ՀՄ. ԱՐԱՐԵԱՆՑ էց.— Եթէ օրակարգ
անցնի ըստեցաւ, ժողովին մեծամասնու-
թեամբ վճռելու համար էր. այժմ խակ այդ
մեծամասնութիւնը կայ արդէն, ևս կ'ընդու-
նիմ որ հիմակ խակ վիճաբանուի: Ես զիսիմ
Մանկունի որբի և Սնանիա զրտ ի միջե-
անցած խնդիրը, և կը յայտաբարեմ որ յա-
նիքաւի եղած է այս կարգադրութիւնը:

ՍՏԵՆԿՊԵՏ է Ֆ. — Պէտք է նախ ճշգել սախազութեան սպառագան, Նախաձեռնութեան Դիւանին ահղեկազրին սախազութիւն առ թէ ոչ. եթէ յոզովս կ'ընդունի անմիջապէս այսօր խոկ. իրրե օրակարգի ինդիք նկատի կ'առնենք: Ալ որ կ'ընդունի սախազութիւնը թող ձևոք վերցնէ:

(15ի դէմ 17 քուէով որոշուեցաւ սահմողութիւն տալ խնդրին):

ԱՏԵՆԱՊԵՏ կֆ.— Թրոշուեցաւ իբրև տիպովական խնդիր այսօք իսկ զբաղիլ առվ, այժմ խօնք ոփափ-տամ, , ,

յանգութեսնորը: Եատ բաների վրայէն անցնել են, սա էլ պիտի անցնի, եթէ ցանկութիւն չունինք ձչգելու: Երբ նա Երուսաղէմի միաբան է և չի երթար այնանդ իր պարաքը կատարելու, երբ գաւ ոռ կը զբրկուի և կ'անսաստէ, մենք զբա դէմ կ'ըսենք ահե այսանդ երեսափօխոն եղիր, ամբողջ,

ԲՈՅՆԻՄ 1912—13 ՆԱՏԱՇՐՋԱՆԻ

409

աղքին ճակատագիրը վճռելու համար . առաջ՝ այս ժողովը քաջալիրած կը լինի և եկեղեցականներուն չկատարելու / բնեց պարտքը , քանի որ դրան վ ոչ մշտին չեն պատժուիր այս կը վարձառնուին :

ուած պաշտօնին չերթալը կը զրկէ երեսփոխանութենէ . ուրեմն Պոլսոյ և կեղեցականներէն մեծ մասը հոս կնալու իրաւունք չունին անսնցմէ շատերուն առաջարկուած է գուատ երթալ , չեն գայտած և հետեւաքար

Ա. Ա.ՊՈՅԹԱՃԵՄՆ էֆ. — Սակիս փայտի
պահապահականութիւն կ'ընէ արդէն:

աօնը տրեմ համ է, աս իսչու զը զայս՝
հիւր է, յանի չէ: Երուսաղէմի միաբան
մը ըստ օրինի պաշտօն կրնայ վարել միայն
Երուսաղէմի պատրիարքի հրամանով, եթէ
պաշտօն չվարել դուրսը, ուրեմն հիւր է,
ուրեմն և թերի գանուած է իր պարասակա
նութեան մէջ և զիսողաթիւն սղած է իրեն՝
Տեղապահին կողմէ: Օրէնքը այսպէս կ'ըսէ.
Եկեղեցականաց ժողովի մէջ ընտրութ և ընտ
րիի են միայն այդ տևակիւրը. իսկ ազդ վար-
դապետը այդ հանգամանքը չունի իր վրայ,
չի կրնար ընտրութ և ընտրելի ըլլալ: Եկեղե-
ցականներու ընդհանուր ժողովը ընտրած ըլ-
լայ, մնաք կը բնկանենք, ինչպէս կը բնկա-
նենք որ և է թաղի մը ժողովուրդին ընտ
րածը և արդէն և կեղեցականներու ընդհ. «Հա-

Տ. Մ. Պ. Կ. Բ. Ա. Ե. Վ. Տէր Ունենալու .— Եթէ
փափաքեցայ որ խօսիմ, պատճառը այն է ոք
ուզգի համի հարցնել թէ այդ վարդապետ
վաղաբաշխ է Երաւաղէմի Միաբանութենէ
թէ ինքը հրաժարած է: Սնիկա տառը առ
րիներ գաւառները պաշտոնավարած է ամեն

Մ. ՆԱԹԱՆԵՍՆ էֆ. — Գասպարեան էֆ. կարդաց Սահմանադրութեան յօդուածը, կառաջ կատար մը զանց ըրաւ, ևս լրացնեմ. մի- եւ նոյն յօդուածին մէջ կ'ըսէ ոռ և է դա- տաստանի տակ չգտնուին» . Եթէ նշանակ-

Ս.ՏԵՇԱ.ՊԵՏ էֆ. — Ուրեմն ի սլաշտպան
նութիւն ո՞չ մէկ խօսք ուզող եղաւ։ Հար-
չմնար ուրեմն վիճաբանութիւնը չարունակել
Միայն իրուք Քիւան, այս ժողովին արժա-
նապատռթեան հակասակ կը սեպիմ Վարչու-
թեան յայտաբարութեան ձեւը։ Վարչութիւնը
իրաւունք չունի գալ ըսկու, «ձեզի կը բե-
րենք ծրագիրը, բայց զիւանք որ ասրիներ
կը տեսէ անոր քննութիւնը» . . .

ՏՕՔԹ. ԹԵՐՁԵՄՆ ԷՅ. — Մեր յայտաբառութիւնը ժողովիս արժանապատութիւնը վիրաւորելու նպատակով չէ եղած :

Ա.ՏԵՇԵՍ.ՊՊԵՏ էթ .— Աւրեմն վերակազմու-
թեան ծրագիրը կը ց կենք Նախաձեռնու-
թեան և Համարակալութեան Դիւաններու ,
պայմանով որ մինչև Մայիս 1 բիրեն իրենց
ակղեկաղիբուրը , և այնուհետև նկատի կ'առ
նենք Վարչութեան առաջարկը : Վարչութեան
միւս գիրերը , օրոնք կը վերաբերին Բերայի
երեսփոխանական ընարաւութեան և Շիրինիան
էֆ.ի մեկ ուրիշ հարցման յաջորդ նիստին կը
թողունք և օրակարգի կ'անցնինք տասը վայր-
կիան գաղարէ հար :

և վերաբացու եցառ ժամը 4.10ին):

ՕՐԱԿԱՐՏ

«ԹԻՒ 17 ԽՈՖԻԵ՞ՆԻ ԽՎԴԻՐ

ԱՏԵՆԱՊԵՏ էթ. — Ատեանը վերաբաց-
ուած է. Կ'անցինք ուղղակի օրակարգին:
Ինչպէս կը միշէք. Եղուարդ Շիրինհան էֆ.
Վարչութեան հարցում ուղղած էր՝ «Թիւ 17
Խափիկ»ի մասին: Վարչութիւնը այսօր պիտի
պատասխանէ: Ասոր յարակից երկու զիրեր
կան, մէկը Զարդարեան Զօրեան և Շահ-
րիկեան էֆէնաբնիրու սարուազը թիւամբ,
իսկ միւսը՝ և Արամեանց էֆ. ի սարուազը թ-
թեամբ: Սյու զիրերուն վերստին ընթերցումը
իր կորպին կ'ընտնք, բայց նախ լսենք Վար-
չութիւնը:

ՏՕՔԹ. Թէ՛ԲՁԵԱՆ էֆ. - (Վարչութեան
կողմէ). Շիրխնեան էֆ. հարցման վրայ,
վարչութիւնը պարտաւոր զգաց ինքնինքը
քննութիւն մը բանալ . բնական էր որ նախ
հարցումին աշխը հրաւիրէի՞ք : Որտեսցինք որ
դրաւոր տայ իր բացատրութիւնները, Շիրխն-
եան էֆ մերժեց առաջ, նոյնիսկ մերժեց սառ-
բագրել իր բերանացի բացատրութեանց ար-
ձանագրաւութիւնը : Մենք արձանագրեցինք
աղդ բացատրութիւնները, որոնք հետեւեալ-
ներն են . Նախորդ Ներքին Գործաց նախա-
րար Իշխան պէտի թուղթերուն մէջ սօսիկ մը
կայ եղեր 17 թիւ սառագրութեամբ անձնա-
ւորութեան մը կողմէ, որ մասնաւոր բափոր
մէն է . թէ ի՞նչ տեսակի բափոր է այդ բնա-
գի՞ր թէ պատճէններ, չըստ . մերժեց սառ-
բագրել այդ յայտարարութիւնն ալ . խնդրե-
ցինք լուսած էք որ այդպիսի սօսիկ մը կայ»
հարցուցինք . չկրցաւ պատասխաննել . «ի վի-
ճակի չեմ, ալ ուրիշ ըսկելիք չունիմ» ըստ,
նոյնիսկ իր խմացածին ազրիւրը ցուցնել
մերժեց : Հետեւաբար սախուեցանք ա-
սովլ բաւականանալ, ինդրեցինք իրմէ որ
ինք ալ մեզի հետ հետապնդէ ստուգելու :
1—2 շաբաթ հաք նորէն հարցուցինք . պա-
տասխանեց թէ՝ «ասկէ զատ ուրիշ տեսկելու-
թիւն չունիմ» : Սակայն վարչութիւնը տասով
չէր կրնար բաւականանալ . աւելի լինդարձա-
կեցինք մեր քննութիւնները : Առաջին առ-
թիւ Պատրիարքարանի գլխուուր պաշտօնեա-
ները ուշի ուշալ հարցաքննիցինք : Եւ ասոր
հետեւանքով՝ որ համուշ եցանք թէ՝ Պատրիար-
քարանի մէջ այդպիսի ձևնարկ մը չէ եղած
Պատրիարքարանէն այդպիսի գրութիւն մը
դուրս չէ արուած : Սակայն ասովլ ալ չսա-
ւականացանք, որինեցինք Պատրիարքարանի
հետ յարաբերութիւն ունեցնել խմբագիրներու
և խմբագրութեանց աշխատակիցներու, առողջ-
մէ ալ լուսաբանուելու համար բայց ո՞չ մի
ապացոյց և փաստ ձեռք բերել չկրցանք :
Տարածայնութիւն մը կար, բայց աղբիւրներ
համոզիչ և ծզրիտ փաստեր կը պակսէին :
Ասովլ ալ չբաւականացանք : Դիմեցինք այն
պզգայնոց սրոնք՝ մեր ստացած տեղեկաւ-
սեանց համաձայն՝ կրնացին մեջ քիչ ու շատ
լուսաբաննել : Ասոնք ալ սակայն միացան մեզ
զննելու և համոզուեցան թէ այդպիսի բան

զոյսթիւն չունի : Անուղղակի միջոցներու ալ գիմնացինք , մէկ քանի ազգային երևափոխուսնաներ մեղի աջակցից առնելով , սակայն չլրցանք նոյն խոկ ազդիր ըստ երեւոն բերել : Այն առևն Վարչութիւնը վերջնապէս համոզաւեցու թէ Պատրիարքարանի չքանակին մէջ ադպիսի խափիէ մը զայտութիւն չունի : Կը մնային երկու խնդիրներ ըրոշել . նախ՝ թէ Պատրիարքարանի սօվիեներէն բան մը զարս արուածէր արդեօք : Պատրիարքարանի բոլոր տօսիէները աչքէ անցուցինք . կանոն է որ թուղթ մը մէկ դիւնէն միւսը անցոծ առևն սառրազրութիւն կ'առնուի սացագոյէն : Արդ սառուղեցինք որ ունէ թուղթ պակաս չկայ : Աղաճովութեան Յանձնաժողովին թուղթերն ալ աչքէ անցուցինք , ունէ պակաս չկար : Կը մնար քննել թէ պատաճէն կրնա՞ց դաւրս արրուած ըլլալ : Փաքրիկ զէսքի մը սրածայնաթիւնը կար . սակայն սառուղեցինք որ արդիւնք չէ առևած : Ս. Պատրիարքը նամակ մը յանձնած է պաշտօնեալի մը որ մաքարի գնէ և հրաման բրած է որ պատաճէնը չպահէ , այդ պաշտօնեան ալ պահեր է քովլ , այս ոլ սակայն անհասեւանք մնացած գործ է և համակին ալ կարեւոր չէր արդէն :

ԶԱՅՆԵՐ . — ԶԵՂՈՎՇ .

Ա. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ ԷՅ . — ԱՆՁՆԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿ մըն էր այդ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՅ . — Խօսքը Շիրինեան էք քնն է բայց , նախ դիմել տամ որ թէ ն մանք գաղանիքմը չունինք և մեր ամէն զանգաները նոյնիւակ Պատրիարքարանի քարիւներուն մէջ բայցակօրէն զրելու քաջութիւնը ունեցեր ենք , իսկ հոս ի նկատի ունինք վաւերացրի մը գործ արուիլը , որով Պատրիարքարանը անվաստահելի ցոյց արուած է : Այդ հաճգամանքն է միայն կարեւոր , այդ ուղղութեամբ միայն ամէն երեսփոխան պատ է Վարչութեան գէմ խիստ քննալաւառութիւններ ընկու , եթէ մանաւանդ այդպիսի թուղթեր գործ ասուղը պաշտօնական պիսի թուղթեր գործ ասուղը պաշտօնական անձ մըն է : Իսկ եթէ յերիւրածոյ է այդ անձ մըն է : Իսկ եթէ յերիւրածոյ է այդ անձնը , ինչովէս կ'երիւր Վարչութեան բայցամէնը , զզոյշ ըլլանք և ի զար արութիւններէն , զզոյշ ըլլանք և ի զար անտեղի խօսքերով գործեր չլտանդէնք :

Վ. ԹէՔԻԵԱՆ ԵԹ — ԵԹԷ այդքան փա-
խոկ եր խճղիրը, պէտք էր դռնփակ ընէիք
դրպէսզի չլաշկոնդուէինք:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ կթ .— Նիստը գանվիակ րնե-
ու համար կամ Վարչութիւնը և կամ Երես-
իովանները պէտք է պահանջեն : Դիւանը չի
լինար որոշել զայծ :

վ. ԹէՔԵԱՄՆ կՓ.—Վարչութիւնը «այդ-
պէս բան չկայ չկրցանք բան մը գանել» կ'ը-
է, բայց երևափստաները պէտքը կը զգան
որ թիւ 17ի ինսդիրը լուսաբանուի և հաս-
ցուի թէ այդպիսի բանմը գոյութիւն ո՞ւնի,
անվանանութիւնները այսպէս կը ծնին, իսկ
թէ չկայ, պէտք է դանել և պառժել զրպար-
ոիչը:

Յ. ՇԱՀՐԻԿԵՑՆ. էֆ. — Դիւանի թերա-
րած այս սոհմանափակումը արգելք չէ որ
ան զիրը լււաբրանենք հանգամանօրէն. կո-
ող ենք այդ բնել առանց գոհնիակի ալ:

Վ. ԹէՔէԵԱՆ ԷՅ Եթէ հարցը անոր
Եջէ թէ ծիրինեան էփ. ինչո՞ւ Վարչու-
նեան չդիմեց, առանց զավակի ալ կա-
խի է:

ՄԻՀՐ. ՀԱՅԿԱԳՆ էֆ. — Դանիակը ա-
ելի վասնզտուսր է. բայ մը չկայ մէջ անզ,
լորդ բայտարթիւններ են ի զոր կա-
ած տիսի արթինցնենք:

Դ. ՏէՐ-ՄՈՎԱԿԵՍԵԱՆ էֆ.— Ի՞շ կար-
ծիքս արդէն լսեր ևմ ժամանակին թէ՝ աղ-
ըլ գաղտնիք մը չունի. ինձի պատասխանով
զղաւ թէ «միայն փողոցի մարդկելը գաղտ-
իք չունին»: Եւ ասիկա ալ մարդու մը, ի-
ողութեան մը չուրջը դառնալուն, ամէն բան
բնանք բակը:

Ա.ՏԵՆԱՊԵՏ էթ . — Օրէնքը կը պահանջէ
ր տասը երեսփոխաններ գրաւոր առաջարկ
երկայացնեն դռնփակի : Այդպիսի առաջարկ
կայ . նիսաը դռնբաց է :

b. Ճի՛րիւնան կֆ. - Տեսքը

Այս խափիչական գործին մէջ, ազգային
երեսփոխանի պարտականութիւնս կատարելու
համար ի՞նչ առարիձան իրաւունքով շարժուծ
ըլլալս կ'ուզեմ հոս ապացուցանել, թուա-
կաններով և անհերքելի փաստերով։ Այն
ժամանակ միայն այս ժողովը պիտի հասկնայ
թէ որչափ անհիմն և անտեղի էին բոլոր այն
յարձակումները որ ինձ զէմ եղած են :

Յունիվար 15 երեքշաբթի օրը պատահմամբ
իմացայ սր նախորդ Քեամիլ Փաշայի դահ-
լիճին Ներքին գործոց նախարարին գրան-
դանը խուզարկուած պահուն խել մը գաղտնի
թղթածրաներ գտնուած են լնդորս նաև
հաս մը «Հայոց պատրիարքարանի գաղտնի
տօսիէ մակագրութ» :

Հետեւեալ շորեքարթի առաւօս Յոհնվար
16. Դուրեան Սրբազնան Հօր համդիքացայ
միասին մինչև Հալաթիոյ և կեղեցին գացինք.
և իրեն հարցուցի թէ Վարչութիւնը ո և է
տեղեկութիւն մ'ունէր այս եղեկութիւնն . նա
ըստ թէ «Այս' իմացած էր որ մի քանի կա-
րեւոր նախակներու պատճէնը Ներքին Գոր.
Ճոց նախարարութեան հազորդուած էին 13
«Թիւ , չարագուշակ թիւ , խաֆիէի մը կողմէ
«թէ ասոր մասին զրոյցներ կը շրջէին . թէ
«վերջապէս նոյն օրը իսկ Խառն ժողովէն
ըննութիւն պիտի պահանջէր» .

Վերադարձիս, Պալագևան Հայր Սուրբին
անդիպեցայ որ նոյն օրուան կան ժողովին
ըստ փութար. միեւնոյն հարցումը անոր ուրի. նա ալ պատասխանեց թէ «Այո՛ իրոզու-
թիւնը ճիշտ է, Պատրիարքարանի մէջ խա-
փէի մը գոյութիւնը իմացայ սակայն թիւը
13 չէ ալ 17, ասոր միջոցաւ Յ կարեւոր
նամակներու ընդօրինակութիւնը Դրան հա-
ղորդուած են եղեր. և որովհետեւ երկու-
ամիսէ ի վեր հարստահարութեանց Յանձ.
ասծովին բոլոր թուղթերը իր կողմէ կը
ըստ զրուէին այս տեսակ յայտնութիւններէ
ոյինւ վախ չկար.»

Հետեւեալ հինգչարթի օրը, այսինքն
ունվար 17ին զարմացմամբ կարդացի տե-
սկան թերթերու մէջ այս խնդրոյն վերա-
մամբ Վարչութեան հրատարակած պաշ-
տական հերքումը, որ պարզապէս առաջին
ողի թաղման մը քայլերգնէր և ոչ երանք

մանրակիրկիստ քննութեամբ ձեռք բերուած
համոզում մը, ձշմարասութիւն մը:

Ահա՝ ասոր համար Դիւանին գրուած նա-
մակով մը փութացի խնդիրը հոս քերել և
զբաղուած դիսկին վրայ զննութիւն մը
կատարել առաջ:

Տիարք՝ Վարչութեան կողմէ հարցմանս
արուած պատասխանը այնչափ կը լու և կա-
րեւորութիւն ունի որչափ ունէր անոր յատե-
նի այս ժողովին ըրած պաշտօնական յայտո-
ւարութիւնը. նա չէ թէ միայն այս տեսակ
խնդրոյ մը զոյութիւնը ա priori, հապճեպակ
բացարձակապէս ուրացաւ, այլ անկէց անտեղ-
եակ ըլլալն ալ ցաւալի մտայնութեամբ մը
յայտնեց. մինչդեռ պատմածներէս կը տես-
նենք թէ իրականին մէջ ինդիբը տարբեր
հանգամանք մ'ունէր, և ըստւածին բոլորովին
հակառակն էր. կը աենենք թէ գաղանիքը,
Քարաւէօփի զաղանիք մը դարձած էր, հա-
րսաւահարութեանց Յանձնաժողովոյ անդամ-
ներուն ծանօթ և նա մանաւանդ որ վահան
Փափազեան էֆէնախն նիստէն վերջն ալ բա-
նկամիներու խոսավանած է թէ ինք ի վա-
զուց անտի եղեղութենէն անդեակ էր:

Գանք հիմա միջադէպին երկլորդ մասին .
Յունիլար 22ին երեքտարթի օրը ժամը 10½
Ժամաթիոյ Խորհրդարանը ներկայանալու հա-
մար այս առթիւ կազմուած Քննիչ Յանձնա-
ուղովոյ կողմէ հրաւիրագիր մը ստացայ, հա-
ստակ որ թղթատարութեան մեկնելուն օրն
ո, ճիշտ նշանակուած ժամուն ներկայ գլա-
ւեցայ. բաւական սպասելէն վերջը յանձ-
ամողովոյ անդամներէն թէրզեան և Երկան-
ան էֆենախները հասան. Թէրզեան էֆենափ
օսք առնելով ջանաց դիս համոզել թէ օրի-

յահնձնուած պաշտօնաթուղթերու
նդիրը 17 թիւ խափիէի հարցէն բոլորովին
արեկը և անջառ էր. թէ առաջինը կար
սկայն երկրորդը նոր յայտնութիւն մ'էր
րկէ աեղեկութիւն չունէր Վարչութիւնը.

Պատասխանեցի թէ Վարչութիւնը տեղեւթիւն ունէր . թէ երկու անջատ խնդիրներ ան թէ նկատելով որ խափիէի մը պաշտօն , եթէ սա գոյութիւն ունի , սուրճ խմել և կառ ծխել չէր , այլ իր գանուած տեղին ու դարձը հազորդել և պաշտօնական ողթերը ընդօրինակելով պէտք եղած տեղը սցնել էր , ասաբակոյս չկայ թէ մին միւսին

ԲՈՅԱԿԻ 1912-13 ՆԱՏԱՐՁԱԿԱՆ

արդիւնքը և հետեւանքն էր, թէ հարսասա-
հարութեանց յանձնաժողովոյ անդամները
ինձմէ աւելի իբրաղկի էին ինզպոյն, ևս թէ եւ-
անձնական յետապնդումներս կը շարունակէի
սովորայն այս ցաւալի եղելութեան լուսաբա-
նութիւնը պատասխանատու վարչութեան
գործն էր և ոչ թէ իմ։ Հետեւեալ չորեք-
շարթի երեկոյ ժամը չորսին քննիչ յանձնա-
մոլովոյ նիստին զարձեալ ներկայ գանուեցայ։
Սյո նիստին մէջ ալ միենոյն խօսակցութիւն-
ները կրկնուեցան։ Պալաքեան նայր Սուրբ
ույտարարեց թէ այո՛ ինքն ոլ, 17 թիւ խա-
փիէի մը գոյութեան մասին լուր առած էր։
Խոկ Երկանեան էֆէնաի աւելցուց որ սոսոյգ
ազբիւրէ խմացած է թէ նախորդ նիստին մէջ
ակնարկուած գաղանի թղթածրաբները իթթի-
հատի Քօմիթէին Շէրէֆ փողոցի կեղրուա-
տեղին վոխազրուած էին, թէ իր ներկայ
ներքին զործոց նախարար Հաճի Սահի պէջի
հետ ունեցած մտերիմ յարաբերութեանց չնոր-
հիւ կը յուսաբ մասնց մասին լի ու լի տեղե-
կութիւններ ձեռք բերել։

Այս յայտարարութեան վրայ ևս ալ պատասխանեցի «թէ ցորչափ գաղանիքին բառանիքին իրենց ձեռքը կը գտնուեր, պէտք չէր ուրիմն հապճեպ հերքումով մը միջադէպը զոցելու աշխատիլ»։

Այն ժամանակ Դուրեսն Սրբազնան հետեւեալ խօսքերը արտասանեց «Ես, նախաւանեալ, լով յառաջ գալիք յուզումը, հակասութեցայ հնախորդ հերքման, սակայն Փաղովը առանց կրաքեւորութիւն աւլու ըստներուս պաշտօնական զեկոցցին հրատարակութիւնը որոշելով գործադրեց, հապճեպով կատարուած գործ մ'էր սա»։—

Տես' բ. ահա զշմարտովիւնը .

ՍՄԲ. ԲԻՒՐԱՏ ԵՎ.— Բան մը դուրս
չկատար սագասարեցէք:

ՏՕՔԹ. ԹԵՐՁԵԱՆ ԷՖ. (Վարչութեան
կողմէ) .— Թիւ 17ի ինդիբը երեւան ելլելէ
տուած էր որ Վարչութիւնը հրաժարակաց
րակից : Նախ՝ թէ գուրսէն անձեր պաշտօ-
նաթուղթերու պատճէններ յանձնած են նա-
կազմեր : Երկրորդ՝ Վարչութիւնը իրապէս տե-
կազմեր :

զեկութիւն չունէք : Անոր մէջ անհատներ տեղեկութիւն ունէին այդպիսի տարածայնութիւնն մը մասին : Պալաքեան վրդ ՚ի լսածը և Փափաղեան էֆ ինը միեւնոյն են : Փափաղեան էֆ ՚ին մէկը լուր զրկեր է թէ՝ Պատրիարքարանի գրոծերու մասին անդեկութիւններ կը արուին Բ. Դուռը . ան ալ հետապնդած է . այդ լուր զրկողէն ստուգած է որ ան ալ երկրորդէ մը լսած է . այդ երկրորդէն ու ստուգածած է՝ որ երբորդէ մը լսուած է , ան ալ չորրորդէ մը . և այսպէս նոյն խակ չի գանուիր բուն ականատեսը , և համոցում կը գոյանայ թէ շինծու լուր մըն է : Փափաղեանէֆ ՚ի լսածին համար այսչափ. Մերպարաքը չէր թէն այնքան մանրամասնութեանց մէջ մանել , քանի որ հարցումը Պատրիարքարանի շրջանին մէջ կասկածելի անձ մը երեւան քերելուն վրայ էր . բայց նորէն հետամուս եղանք : Այսուհանդերձ ինչ է եղեց այդ տարածայնութեանց արմասը : Բարենորոգմանց համար Վեհ . Հայրապետին աշակեցութիւնը ինդըրուեր է , 61րդ . յօդուածէ գործադրութեան համար Նորին Վեհափառութեան անձնական նամակ մը գրուեր է , ա՛յլ է իրը թէ տօսիկի մէջ եղածը , բայց նոյն այդ նամակը թերթի մը մէջ ալ հրատարակուեցաւ , թերթերը արդէն զրեցին այդ խնդիրներուն վրայ . և այդպիսի գիր մը Բ. Դրան յանձնելու համար կասկածուած մարդ մը չկայ մէջ տեղ , գաղանի ալ չէր . նախարարներուն միջոց չի պակսիր անդեկութիւններ սահանալու : Սա գիտցած ըլլաք որ Վարչութիւնը կատարեալ գիտակցութեամբ է որ կը յայտարարէ թէ ինքը տեղեկութիւն չունի այդպիսի խաֆիէի մը գոյութեան մասին : Զեր ներկայ Վարչութիւնը փաստաց կիրապով իր քննութիւնները կատարած է Երեն համար պատոյ խնդիր նկատած զայն : Գիտցած ըլլաք որ ան բարձր պիտի բանէ իր դիրքը և անինայ պիտի պատժութերը բարոյական գեղջումները ուր որ անենէ :

ՀՄ. ԱՐԱՄԵԱՆՑ էթ .— Պարզ հարցում
մը ընկերութիւն է գույք և պատճեն մը
առ ուրիշէ է . յիսայց յիշեց Կրօնական Ժողովի
առաջնապետին խօսքեցիր , առանք պէտք
յուսաբանուին :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ էթ . — Ազգային ժողովը երդէ
ընդունեց թիւ 17ոլ լրացիկ պատճառը այն
է որ հաստ տեսաւ ազգային շահերու վասն
գուիը , աղտոտ ձեւն սրկութիւն մը որ կը
դպչի ազգ . վասահութեան արժանացած հիմ-
նական ինտիւներու : Անչաշա խոդիրը աւելի
վասթար ընթացք մը կը ստանայ երբ երես-
փոխաններ , խմբագիրներ կ'ամրասանուին՝
թէ այդ գործին մէջ մաս ունին . եթէ պարզ
անհասանիր իսկ մասնանշուէին նորէն կարե-
ւորութիւն կը սասանար խոդիրը : Բայց հաս-
այս գրուածին ընթերցումով այդպիսի ոչ
մէկ մասնանշում չտեսայ որ թիւ 17ի հետ
կապ ունենար ուղղակի , և բալոքը սարա-
գրու երեսփոխաններուն անհարկէ :

ՀՄ. ԱՐՃԱՄԵ ՆՅ ԷՖ. Կարոլացիք այս
ակտերը և պիտի անհնէք որ գլխազրավ գրած
եմ թէ պիտի հասաւածեմ:

ՏՕՔԹ. ՓԱՇԻԵ ԱՆ ԷՎ. — ԻՐ ՆԱՊԱՍՏԱԿԱՐ
ՐԱՄԱ ԱՐԴԻՆ : ԶԵՐ ՄԱՅԻՆՆԱՊԵԱՏՈՒԹԻՒՆՆ ԱՊԱ-
ՄՈՒՐ ԳՎԻԾ ՊՐԵՔ. ԲԵՎԼ մի ՄԱՐ ԱՐ ԿԱՍԱԿ-
ՑՈՒԹԻՒՆՆ մը դէք ՀԱՅԻՆՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԸԼ մն ԱՅՍ
ԺՎԱՆՄԻՆ մէջ :

ՄԻՀՐ. ՀԱՅԿԱԶՆ ԷՅ. (Արամեանց էֆ. ի—
Բերտանցի խօսէ, ապօցուցաւը, եթէ գրք-
պարա՛չ չկա ուզեր համարու ի:

Յ . ԾՈՀՅԻԵՍԱՆ էֆ — Ես յարգելի պաշ .
աօնակիցներիս ուշադրութիւնն են հրատիրում
չառ ցառալի այս միջադեպին վրայ , որ եր
բեք ցանկալի չէ : Մենք ստորագրու երես
փոխան խմբագիրներս իրեն ազգային ան-
հաներ , միանգումայն Դաշնակցականներ
ենք , և իրեն այդպիսո՞ն երբ թայլ չենք ատր
մեղ՝ որ մեր կուսակցութեան մասին վակօն-
ների մէջ խօսուած ամեղցիկութիւնները
այս ժողովին առջեւ գտն այս ժողովի ձեռն-
հասութիւնից դուրս է կուսակցութեան զոր-
ծերը քննել : Կուսակցութեանց զործերը հա-
ստրակութեան դատաւտանին են վերաբերում
նո է կուսակցութեանց դատախազը : Բայց
Արամեանց էֆ զործ ո՞նի խմբագիր երես-
փոխաններին հետ փոխանակ ուղղակի նրանց
պատասխաննելու , ճարպիկ միջոցներ ուզել է
զործ զնել , և մեր կուսակցութեան ղէմ իր՝

ապրիսերէն ի վեր սնուցած ափեխցիկնու-
թիւնները ոչ մրայն իր թերթին մէջ է հրա
տարակել և այդ թերթը առիթ է զանել րե-
բելու Ազգային ժաղացին. որ ատենազրու-
թեան մէջ անհնի. մը ճարպիկ բայց միտմիա
ռէքւամ. Բայց ժողովը պէտք է յիշեցնի ի-
րեն թէ՝ խնդիրը թիւ Անի վրայ է. ինքը
յայտարարեց թէ զլխագրով գրել է որ պիտի
հաստատէ թէ մենք կամ մեր մարդկին են.
Բայց գեռ չի ասել. Ուրիշն այժմ իրեւ մի
ազգային կենսական ինդիր. ինք ինչ ասկա-
ցոյց որ ունի թող ցոյց տոյց. իր թերթի մէջ
բան չէ ասել. այս անգ է որ դէմ առ դէմ
գոլու է. կամ թող հաստատէ և կամ ժա-

ԱՐՔ ԻՆԺՄԱԳՔՅՈՒՆ : ԹԵԿԱ, Պ. Արամեանց, ԶԵՐ
ԿՈՂՃԻՑ ՃԵՐ ՊԵՏ ԿՂՋԱԾԱԿԲԸ ՃԵՂ ԺԱՐԲԵՐ
ԲԱՆ ԱԿԱՆ ԵՆ.

ՅԱԴ, ՊՈՀՀԻ կֆ.—Ես շատ կը ցաւիմ
որ թիւ 17ի խնդիրը երեք ամիսէ ի վեր կը

թիւնը երեան եկած է այս ժողովին մէջ՝
չորհիւ Վարչութեան քննութեան և յացաւա-
բարութեանց Եռ չեմ չեմ կարձեր ու հար-

բէս առաջ՝ այդ որոշումը առնք : Այսինքն
քանի որ վատահ ենք որ զօյութիւն չունի
այդպիսի խափիէ մը յայտաւարենք այդպէս :
Յա ալի է որ այդ խնդիրը ոչ միայն ազգը
յուզման մաքնեց և անպատճեց, ողին կու-
սակցութիւնները իրարու բազիսելու պահան-
եղաւ :

Յ . ՇԱՀԲՈՒԿԵԱՆ կֆ . (Ընդմիջելով) . — Կը
սիսոլիք . Հմայեակ Արտմանցը կուսակցու-
թիւն կը նկատէք :

Յ . ՊԱՀՔԻ ԷՓ (Նարունակելով) : - Յայտ-
նի Եղաւ որ այս խնդիրը ստութեան մը վը-
րայ կը հիմնուի : Ես կը հրաւիրեմ Շիրինեան
էֆ և որ եթէ ուրիշ տեղեկութիւն մը ունի
լայտնէ փախանակ պահելու , իր խօսելէն
առաջ հարցումքն կ'երեւէր թէ չաս բան զի-
տէ , իսկ իր գրաւոր ձաւին մէջ հոս հիմա
բան մը չասատաեց , Վարչութեան քով աւ
այդպէս բրած է և նոյն իսկ իր յայտարա-
րութիւնները ստորագրելու քաջութիւնը չէ
ունեցած :

ՍՄՅ. ԲԻՒԻՐԱԾ էֆ. — Ամէնէն կարեւոր
խնդիրը՝ հսկ թիւ 17 խափիել մը գոյութիւն
ունինալուն ասոյգ կամ անստոյգ լլալն է
Եթէ Ժողովը ասոյգ է որ այդ թիւը և այ
իրողութիւնը Շիբինեանի մը խելտպատճե
բռւսած է . . .

Ա.ՏԵՂՄԱԳԵՏ էթ . (Ընդմիջելով) . — ԵՐԿԱ
փոխանի մը հանդէպ անգատշաճ է սցու բա
ռլ :

ՍՄԲ. ԲԻՒՐԱԾ էֆ. (Նարունակելով) .
«Ելեւագատակ» բառը ի՞նչ անպատճենութիւն
ունի, մաքուր հայերէն բառ պէն է: Շիրին
հան էֆ ի պատմածները, թէ այս ինչ օր
այսինչ տեղ այն ինչ մարդը տեսայ, ան
ըստ նաևկ ըստո, ատոնք փաստեր չեն
այլ ողին մէջ նետուած պղպջակներ: Փատ
ժողովս պէտք է պահանջէ անկէ՝ որ իր փա
տերը մէջ տեղ բերէ թէ նույն 17ր գոյս
թիւն ունի թէ ոչ, երբ ժողովը համազո
գոյացնէ թէ գոյութիւն չունի, այն առ
ինքնին Հմտեակ էֆ ի խնդիրը կը գոյս
կ'ըլլայ պարզապէս զրպարտութիւն մը կ
վաստաբնութիւն մը և Շիրինեանին ալ չ
մանապէս զրպարտութիւն մը:

ՀՄ . ԱՐԱՄԵԴՅԵՑ էթ . (Ընդլիջելով)
Ի՞նչ բանի համար :

ՍՄ. ԲԵՒՐԱՏ էթ — եթէ Կարչոր
յայտաբառ թիւնը առելի խորոշնեցնե
նախ մէջանդ պիտի զրուին փաստերը

Եթիքնական էֆ պիտի պարտաւորութիւն 1/ի
գոյութիւնը հաստատել, յիտոյ դուք պիտի
հաստատէք թէ «Աղատամարտ» էն կը բգնի
ալդ թիւ 17ը:

ՀՄ. ԱՐԱՐԵԱՆՑԻ ԲԳ - ՈՎԵ ԸՆԿՐ:

ԱՄԲ. ԲԺԻՌՈՒՏ կֆ. — Դաշը լսիք թէ
զլիստրով զբած էք թէ ողիտի հաւտառէք:

Դ. ՏԵՐ-ՄՈՎԱՀԵՍԵԱՆ Էֆ. — Օրակարգի
այս խնդիրը ինչպէս կազմուեցաւ, իր նու
խընթացնուրը պէտք է յիշել։ Անիկա եկու
հոս հարցումով մը, Եփրինեան էֆ. տարա-
ձայնութեան մը Կիմուռած՝ բերաւ զայն։ Իսկ
վարչութիւնը՝ որոշ պատասխան մը շտուտ

կուրս եղած է այդպիսի տարածայնութիւն
մը : Կառավարութեան քով վա երազերու
բնագիր թէ օրինակներ կը տեսնուի՞ն ասան
իրողութեան մը չենք կրնար ուրիշ ձեւ տա-
խակ Վարչութիւնը ի՞ւշ ըստ այս մասին. նաև
չենք գիտեր ըստ, յետոյ հոս վտանգաւոր
ըստ . յետոյ երբ ստիպուեցաւ պատասխանի
ըստ որ պատրաստ չենք և ժողովը օրակար
կարգի անցուց խնդիրը. մենք ըստնք թէ կա-
րելի չէ, որովհետեւ եթէ երբեք գոյութիւ-
ունի այդպիս բան մը, կառավարտկան թուղ-
թերու մէջէն կարելի չէ ստուգել . շատ ան-
պատճեն թիւններ կային . միայն կարելի է
Պատրիարքարտանի տուած թագրիններու տ-
սիէն ստուգել : Վարչութիւնը այդ միջոց
իրողութիւնը հաստատեց :

զԱՅՆԵՐ . — ԱՇ. ԹՇ (աղմաւկ) .

Դ. ՏԵՐ-ՄԱՎԱԼԵՍՅԱՆ, էֆ. — Կը յիշէ՞ք
որ ներսը վարչական սրանին մէջ վարչութեան
ատենապետ Գարուեան էֆ. ըստ թէ՝ պթե-
կա հօնակ գոյութիւն ունենալը ...

ՏՐ ՏՕԲԹ. ՓԱՇԱԵԼԵ ԷՖ. — ՈՎ ՀՅԱՆ.
Վասոյովիւնը անանկ բան չըստ:

Դ. Տէ՛ր-ՄՈՎԱԽԵՍ : Ն էֆ. — Ստենագը-
լութիւնները վկայ են, Վարչութեան ստե-
նապետը ըստ թէ՝ «այսպիսի անպատճեռ-
թիւններով ազգը չի պարսաւուիր, թէ՝ այ-
պիսի խնդիր մը կրնայ տեղի ունեցած ըլլաւ

թէ՝ նամակ մը փռառյէն արուած կրնայ ըլ-
լոյ :

ՏՕՔՑ. ՓԱՇԱԵՒՆ ԼՅ. — ԱՆԱԿՈ ԲԱՀ
ՀԱՌԵԼԵՎԱՆ:

Պ. Տէ՛ր-ՄՈՎԱՍԽԵՍԱՆ էֆ. — Լառները
վկաներով կրնում հաստատել։ Դուք կրնա՞ք
ըսի հակոռակը։ Հիմա այս իրաղութիւնը
այնքան չէր ծանրանար եթէ երբեք այսպիսի
անկարեւ որ անպատճեաթիւններ տեղի չու-
նենացին, ո՛չ մէկ երեսպիսանի վրայ կա։
Կածուած էք, լոկ հարցում մը ուղղուեցաւ,
ունէ մէկը իրաւունք կամ պատճառ մը չու-
նէք այս միջադէպը յարուցանիլու։ Վակօնի
մը մէջ խօսակցութենէ մը ծագում առած սա
միջադէպը անաւզի է։ կարծելով որ կրնայ
խնդրին լուսաբանութիւն մը առաջ կա

ՏՕՔԹ. ՓԱՇԱԵԱՆ ԷՅ. (Ընդմիջելով) —
ՄԻՐ օրովը հղած չէ:

Դ. Տէ՛ր-Ե՛թՎՈՒԵՍԱՆ էֆ. (Նարունակելով) — Եփինեան էֆ կ'լսէ ևս տարածաց նութիւն մը լսեցի, խմացուցի Վարչութեան, դուք կ'ըսէք, ո'չ, վարչութեան անհատ անդամներու խօսած է. ինձի համար միենոյն է զիմեր է ձեզի, դուք ալ պաշտօնական անձեր էք, բայր էք թէ այս' լսեր ենք, միայն ոչ թէ 13 աղ 17 թիւ է ուելցուցեր էք և եղածները սանկ է եղեր նանկ է եղեր սառգեր էք եղեր. ուրեմն լան մը տեղի անեցած է, ուրեմն հարցումին մէջ ո'չ մէկ զիտում կար, ոչ զրապարտութիւն, ոչ ալ ին, զաթիւրում կար, այլ իրողութիւնն ալ վարչութեան յայտնած է եղեր:

Յ. Պ. Հ. Հ. Բ. Ի. Ֆ. (Ընդմիշելով). — Իր յայտութիւնները չեն ստորագրած սակայն:

բակարգի ինդիքը, և այդ մասին վարչութեան տուած բացարութեանց պիտի պաները գոհացուցիչ չեն. ան բաւառ թէ դիմած ենք այն ազգայնոց որոնք կրնան ինդիքը լուսաբանել և չյաջողեցանք իրենց տեղեկութիւնները գոհացուցիչ չեն եղած, և չյաջողեցան ոչ թէ որովհետն իրողութիւնը գոյութիւն չունի - այլ պարզեցել վարչութեան

Ա. ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ. Էֆ.— Մարմինի մը
դէմ ամբաստանութիւն եղած է սակայն :

Դ. Տէ՛ր-ՄՈՎԱԽԵՍԵԱՆ էֆ. — Մարմինի
դէմ չէ, անձի դէմ է «Ազատամարտ»ի խըմ-
բագիրներու դէմ է:

Ու. ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ էմ.— Մարմին մըն է
«Աղատամարտ»ը, բայց մարմինները չեն կըր-
նար անշուշտ հոս իրենց անուններով ներկա-
յանալ, անոր համար ներկայացեր է «Աղատա-
մարտ»ը, իր խմբագիրներովը, որոնք միան-
գամայն երեսփոխաններ են:

Տիր. ԵՐԿԱՆԵԱՆ էֆ. - (Վարչութեան
կողմէ). Դաւիթ էֆ. Տէր Մովսէսեանի ըսած-
ներուն նկատմամբ քանի մը բացատրութիւն-
ներ կ'ուզեմ տալ. ինք՝ խնդրին ի՞նչ կերպով
Ժողովիս գալը մոռցած է: Շիրինեան էֆ.
թէ իր գրաւոր հարցումին մէջ և բերանացի
յայտարարեց և ինք Տէր Մովսէսեան էֆ. ալ
նոյն օրը պնդեց թէ Պատրիարքարանի մէջ
խափիէ մը կայ՝ թիւ 17: Կ'ըսէ թէ Վարչու-
թիւնը գիտէր և կ'ուզէր գոցել՝ ընդհակառակը,
Վարչութիւնը պէտք եղածէն աւելի ծանրա-
կշիռ նկատած է խափիէի խնդիրը՝ աղքի
պատուին համար, այնքան կարեւոր նկատե-
լուն արդիւնքը արդէն եղած ձեռնարկիներէն
կը հասկցուի: Սկիլը Վարչութիւնը հաւա-
քաբար չգիտէր: Փափագեան էֆ. լուծ էր
առաջին անգամ և ըսաւ Յանձնախումբի մէկ
քանի անդամոց, համոզուեցանք որ պէտք չէ

դումներ սկսանք կատարել գաղտնապէս ։ Օս
ալ այն ատեն ըսի թէ՝ Շիրինեան էֆ. Նախապէս մեզ պէտք էր հաղորդեր, ճիշտ
այդ նպատակով էր, և Վարչութեան գաղտ-
նի քննութիւնները նոյնիսկ իմնդրին լուսա-
բանութեան համար կարեւոր էին։ Այն ատեն
էր որ Շիրինեան էֆ. յայտարարեց թէ իր

պատավանաւում էր անոր
թէև ինքնին պարզ հարցում մըն էր անոր
ըրածը, բայց եթէ Շիրինեան էֆ. պօն Ֆու-
առվ գար և գալտնապէս Վարչութեան ըսէր
և անոր գործակցէր, ինդիրը այսպէս մեծ
չափեր չէր ստանար: Իսկ ինքը չըրաւ այդ,
չմտածեց թէ առով ազգը որքան կը վնաս-
ուի, մէջտեղ դրաւ ինդիրը, Ազգ. Ժողովին

առջեւ հանեց, գաղտնի դաւադրութեան
երեւոյթ առաւ գործը, այնպէս մը որ իբր թէ

բան մը սարքած ըլլար, իսկ այժմ երբ
քննութիւնը կատարուած է և կը յայտնուի
թէ բան մը չկայ, հիմայ ալ կ'ելլեն խեղա-
թիւրեյու եղած քննութիւնը, ակնարկելով

քումը՝ Արդեօք թուղթի մը պատճէնը ալը-
ռւած կրնայ ըլլալ . ո և է թուղթի պատճէն
տրուի նէ ալ ո և է ստորագրութիւն չի կը-
րեր : Բայց ատոր համար ալ կ'ըսեն որ մենք
այսօր մեռնող չկայ մարդասպան փնտուեցինք :
Շիրինեան էֆ . ըստ որ , եթէերբեք զատարեալ
իրողութիւն է , ուղղակի ազգային շահերուն
յարմար շարժած է հրապարակելով , քանի որ
աւելցուց , Վարչութիւնը նախապէս իմացած
էր արդէն և չէր գտած : Բոլորովին սխալ :
Վարչութիւնը հաւաքական մարմին մըն է ,
ան իմացե՞ր է թէ ո՛չ . մենք յայտարարե-
ցինք և կը պնդենք թէ՝ ո՛չ . այլ՝ օրինակ՝
Փափաղեան էֆ . լսեր է աղմուկը , տարա-
ձայնութիւնը և իր անհատական . ջանքերով
աշխատեր է նախ հետքը գտնել , ու չէ յա-
ջողած , որովհեաւ գոյութիւն չունէր : Շիրին-
եան էֆ . իմ բերնէս ելած բառերն ալ խե-
ղաթիւրեց :

ՎԱՀ. ԹԵՔԵԵՍՆ ԷՓ. — Վարչութեան
տեղեկաբերներուն յայտարարութիւնները զիմս
մէջաեղ չըրին, Շիրինեան էՓ. թէե զրաւո-
րապէս ո և է բան եզրակացուցած չէր կամ
շատ համեստ կերպով եզրակացուցած էր,
միայն սա ըստ թէ՝ «ինչ որ ես ըսի՝ դուք
ոկտէիո արդէն»:

ՏՕՔԹ. ՓԱՇԱԵՄՆ ԷՅ. (ԸՆԴՄԻՉԵԼՈՎ) .—
Զորս անգամ Վարչութիւնը պատասխանե
ու կո անդէջ թէ՝ չէր գիտէր ինքը :

ՎԱՀ. ԹԵՔԵԵԱՆ ԷԹ .(Նարունակելով) .-
ՎԵՐԴԱՎԵՍ ՎԱՐԾՈՒԹԵԱՆ այս կամ այն ան

դամը մէկէ աւելի անգամներ ըստած է թէ
զիտէ : Շիրինեան էֆ . ատոր համար երբ հոս
կանչուած է , պէտք չէ տեսած նոր բան մը
մը ըսել , և ահա հոս թուականներով կը
հաստատէ , շատ մը անուններ ալ կուտայ ,
Վերջին իմացողին անունն էր Տիրան էֆ .
որ բան մըն ալ աւելցուցեր է , ըսեր է թէ՝
ներքին գործերու նախորդ նախարարին թուղ-
թերը Իթթիհամափ Շէրէֆ փողոցի գրասեն-
եակը տարուած են , անոնց մէջ վինտուել կու-
տայ . Կ'երեւի թէ բանի ձեռք չեն զարկերի-
րենց խոստումը իրագործելու համար , և
Թէրզեան էֆ . Կ'ըսէ թէ՝ բան մը չկայ , ու-
րիմն՝ գործը իրը շուշ մը անհետացեր է : Հիմայ
ի՞նչ է ստեղծուած կացութիւնը : Բան մը կայ
մէջտեղ , բայց կատարուած քննութիւնը շատ
հարեւանցի եղած է : Կանկեր են Պատու-

Նարեւանցի եղած է: Կանչեր են Պատրիարքարանի պաշտօնեաներէն ամէն մէկը և հարցուցեր. «Դուն ես խափիէն», ան ալ (ես չեմ) ըսեր է: Եւ զարմանալի է որ Պատրիարքարանի պաշտօնեաները չեն բողոքած այդտեսակ քննութթան մը դէմ: Պատրիարքարանի պաշտօնեաներէն չէ, բայց կրնայ ըլլալ որ Պատրիարքարանի հետ յարաբերութիւն ունեցող մահող ելուս և ատելու ու առաջնական գործութիւնը առաջանական է:

լլայ : Հետեւաբար ես այդ . պաշտօնեաներու
մէջ կատարուած քննութիւնը պախարակելի
կը նկատեմ , թէրզեան էֆ . ալ ըստ
մեզի թէ սախ երեւան ելեր է հետքը , յետոյ
յանկարծ անհետացեր է , ես այս ամէնը շփո-
թեցուցիչ կը նկատեմ . ուրեմն կայ բան մը ,
ուրեմն մեռելը , զոր Տիրան էֆ . յիշեց , շո-
շափելի է , ուրեմն մէկը կը գանուի կասկա-
ծելի . իսկ միայն ազգային յրջանակներու մէջ
կատարուած քննութիւնն իսկ պէտք եղած
կորովով առաջ չէ տարուած : Մտայնութիւն
մը կայ՝ չտալու այս խնդրին պէտք եղած
կարեւորութիւնը . վրդովիչ է ալս : Վարչու-
թիւնը պէտք է իր ըրած քննութիւնը առաջ
տանի , սաոյդ է թէ ի՞նչ է թիւ 17ը , որտե-
ղին ելած է խօսքը . Բ . Դրան մէջ այդ թի-
ւով սօսի՛ մի ի՞նչպէս կազմուեր է : Հարցը-
նողներուն կ'իյնայ լուռ չմնալ , ձեզի կ'իյնայ
հաստատել :

Տիր. ԵՐԿԱՆԵԱՆ ԷՅ. — Թիւ 17ի գոյու
թիւնը մենք չկրցանք հաստատել, դուք
հաստատեցէք, և թէ բան մը զիաէք:

Ա.ՏԵՇԱ.ՊԵՏ էֆ .— Ժամանակը առաջա-
ցեր է : Ազգ . երեսի ժման մը . ազգային նա-
ձախնդրութեան տեսակէտով , արածացնու-
թեան մը արձագանդը եղուր հոս : Վարչու-
թեան քննութիւնը և անոր հոս տուած բա-
ցարութիւնները որոշ չափով համապատաս-
խան են մեր զգացումներուն և կը գոհացնեն
զայն , ազգ . Պատրիարքարանի անունը սըր-
բագործուած և մաքուր դուրս կուգայ այդ
խնդրոյն մեջէն : Մենք և ոչ ալ Շիրինեան
էֆ . չենք պնդեր այլեւ թէ՝ շօչափելի ո և է
բան մը կայ . մեր որոշած քննութիւններու
սահմանէն դուրս է թէ դուրսէն մարդ մը
կայ թէ ոչ . խնդիր ալ չէ թէ՝ Վարչութիւնը
առաջուց զիտէր թէ չէր գիտէր ...

ՏՕՔԹ. ՓԱՇԱԵԱՆ էֆ. (Ընդմիջելով).—
Մի անգամ ընդ միշտ պէտք է սարզուի այդ
կէտը, «զիտէ՞ր թէ չգիտէր»ը չենք ընդունիր:
Նորէն կը կրկնեմ թէ Վարչութիւնը բան մը
չզիտէր: Ապահովութեան Յանձնաժողովին
լիազօրութիւն արտ ած է, անոր անդամները
կրնան զիտցած ըլլալ, խնդիրը մեղի շէ հա-
զորդուած:

Ա.ՏԵՇՆԱՊԵՏ էֆ. — Մենք վարչութիւնը
կը ճանշնանք, մեր ներկայացուցիչը որոշ է որ
Վարչութիւնն է, Յանձնաժողովը մեզի հա-
մար դոյտութիւն չունի, հետեւաբար ան հոս
իբր առանձին մարմին ներկայանալու իրա-
ւունք չունի: Այժմ ինդիրը երկու կողմէն
ալ մեծ չափով լուսաբանուած է, և այդ
բացատրութիւնները մեր և ազգին սրտին մօ-
տիկ և անոր բազմանքներուն համապատաս-
խան են. վատ և սինլքոր անձ մը դոյտու-
թիւն չունի Պատրիարքաբանի շրջանակներու
մէջ, հետեւաբար եթէ Ժողովը ալ բաւարար
կը նկատէ, կը մնայ իրեն . . .

Վ.Ա.Հ. Թէքիեսնէ, կֆ.— Դիւանը կ'ամ-
բաստանեմ, Դիւանը իր պաշտօնը չի կատա-
րեթ, մէկ կողմի վրայ ճնշում կը բանեցնէ.
Ի՞նչ ըսել է «ազգին սրտին մօտիկ», քննու-
թեան հետ ի՞նչ կապ ունի այդ :

Ա.ՏԵՆԱՊԵՏ էթ. - Դիւանը ուրիշները
ուղղելու կաջումն ունենալով, իր դէմ եղած
ծանը յարձակումներն այ սահմառած է թեթև

կերպով ընդունիլ և լսել : Դիւանի ըստածը
չէք կրցած հասկնալ , երբ ըսի թէ «ազգին
սրախն մօտիկ է», ըսել ու զեցի որ ազգը շատ
գոհ է որ իր ծոցին մէջ , Պատրիարքարանի
շրջանակին մէջ թիւ 17 խափիէ մը գոյութիւն
չունի , դուք կ'ուզէի՞ք որ գոյութիւն ունե-
նար : Զեմ հասկնար իսկապէս . երբ այս դէպ-
քը կայ ըստեցաւ , լսիք թէ ինչո՞ւ կայ . ո-
րուն համար Վարչութիւնը քննութիւն կատա-
րեց , և հիմայ երբ քննութիւնը կ'ապացուցա-
նէ թէ զէպքը գոյութիւն չունի և ատիկա
մեր բաղձանքներուն համաձայն է , ուրախ
ենք որ գոյութիւն չունի , դուք ինչո՞ւ կըսէք
թէ՞ ո՞չ քննութիւնը անկատար է :

ՄԱՐԿ . ՆԵԹՈՆԵՍՈՆ էֆ . — Մեղմէ շատ
աւելի մեծ ազգերու մէջ անդամ խափիէներ
կան և այսուհանդերձ այդ ազգերը ատավ չեն
անպատճենիր , այլ խափիէները կը բռնուին
ու կը պատճուին եթէ մեր . մէջ ալ , ոչ
Պատրիարքա , անի մէջ ո՛չ ալ Վարչութեան
մէջ այդպիսի արտա մը կայ . ինչո՞ւ անպատ-
ճած սեպենք տմբողջ ազգը , յուզուելու ալ
տեղի չկայ . Խափիէ կա՞յ թէ ոչ . եթէ հա-
մոցուեցանք որ չկայ . խնդիրը փակենք Աթ-
նայ . իսկ եթէ կայ , չեմ ընդունիր փակել զայն
ըսելու որ «ազգին բաղձանքին համաձայն»
չէ . Ընդհակառակը ազգին բաղձանքը կը պա-
հանջէ որ քննուի խնդիրը : Եթէ քննութիւնը
կատարուած չէ , լաւագոյն կերպով քննուի
խնդիրը : և յետոյ փակենք ու վերջացնենք :

Ա.ՏԵՂԱՊԵՏ էթ .— Այս է իմ ըստն ու .
եթէ ժողովը համաձայն է փակենք :

Յ. ՇԱՀԲԻԿԵԱՆ էթ. Ժողովը ամբողջ սխալ ուղղութեան վրայ է, Ես կը զարժանամ որ Վարչութիւնը կը յայսնէ թէ չկայ խափիէ և Կ'առաջարկէ փակել հնդիրը: Այս ինդիրը ոյն մեծ ինդիրներէն է որ իմ համոզմանքով մի հայելի, մի մանրանկար պատմութեան, հայկական շրջանի հայեցողութեան ու բարոյ սկան ընթանման: Եթէ մենք կանգնած լից սկան ընթանման, Եթէ մենք կանգնած լից սկան ընթանման, Եթէ մենք կանգնած լից սկան ընթանման:

եմ, բայց իրրեւ երեսփոխան և որոշ խմբակ-
ցութեան անդամ չեմ կարող սուանց մի սրի-
կայ լինելու, ոտքիս տակ առնել ամէ՛: մի
սրբութիւն և թիւ 17 խաֆիէ լինել կամ հո-
վանաւորել այդպիսին . միւսը լինի զրպարտիչ
և չի կարող միանգամայն մնալ երեսփոխան
և այս ժողովի Մայր Դիւանի անդամ: Եթէ
ուզում ենք մենք մեզ ճանաչել, ի զուր թե-
թեօրէն մեղադրում ենք իրարու և այս մը-
տայնութիւնը, պատկերն է ներկայացնում
ընդհանուր ժողովի, պատկեր՝ որ վաղուց է
ծանօթ, եթէ ժողովը լուրջ վերաբերուած
լինէր և գիտակցէր ներկայ բոպէն, չէր նե-
րէր որ Շիրինեան էֆ. այնքան թեթեու-
թեամբ այս տեղ դայ: Եւ ազգային երեսփո-
խանական ժողովի մէջ այդ կերպով վիճա-
բանութիւնից յետոյ, այս ծանր փոթորկից
յետոյ՝ արդեօք տրամաբանական չէ եզրա-
կացնել թէ այդ խնդիրը յատկապէս ստեղ-
ծուել է մեզ պառակտելու համար, ինչպէս
Համիտեան օրերին էին անում, մեզ անպետ
վիճաբանութիւններով ժամանակառ անելու
համար: Ցաւալի է այդ և մենք մեր ձեռովքը
պէտք է մեր մեղքերը քաւենք: Խաֆիէները
ստեղծուելու են. չենք կարող արգիլել նը-
րանց գոյութիւնը, միայն ասելու ենք վար-
չութեան գնա լաւ պահէ քո թուղթերը:

ԳԱՐ. ՏԵՄԻՐՃԻՊԱՇԵՍՆ էֆ. — Քիչ առաջ Տէր Մովսէսեան էֆ. ըստ թէ՛ Շիրին. եան էֆ. ամբաստանութիւն մը կ'ընէ : Բայց իր այդ ամբաստանութիւնը շատ ճապաղ է. ասիկայ շատ ցաւալի է, արդիւնքը ահա այս կ'ըլլայ երբ ամբաստանութիւնը ճապաղ կ'ըլլայ : Ան այս նիւթին վրայ տեսակ մը վիճակագրութիւն ըրաւ, անուններ տուաւ տեղեր յիշեց : Ասով ոչ միայն մենք կ'անպատութինք, այլ և ամբողջ ազգը կասկածի տակ կը դրուի : Եթէ քաջութիւնը ունի՝ ճակատարաց յականէ անուաննէ յիշէ թէ ո՞վ է խափիէն, ուրկէ ստուգած է :

ՆԵՐՄԵՍ ՕՀԱՆԵԱՆ ԷՓ .— Յաւալի է որ
Շիրինեան էֆ . հոս բերաւ այսինդիրը , Քանի
մը անձերու մէջ այդ խօսքերը կային և մենք
գիտէինք Շիրինեան էֆ . էն ալ առաջ . Ճիշտ
է որ Վարչութեան անդամներէն մէկը ըստած
էր թէ՛ մուլթ ձեռքեր կան որ խոզ մը կը

խաղան կոր, անիկա ինքնաբերաբար եւ
անձամբ կը հետապնդէր ինդիրը։
Ես ալ լսեցի և տեսակցեցայ Վարչութեան
այդ անդամին հետ և կամ ստացած տեղեկու-
թիւններս յայտնեցի անոր։ Ճիշտ է Տօքթ։
Փաշայեան էֆ.փ ըսածը թէ այդ ինդիրը եր-
բեք Վարչութեան սեղանին վրայ եկած չէ։
Իսկ Շիրինեան էֆ. ինչպէս ինքը հոս կ'ըսէ։
Վարչութեան լսած է և Վարչութեան ծա-
խեց հոս իր այդ հարցմանագիրով։ Ես ալ լսե-
ցի՝ բայց Վարչութեան մօտը գացի, և ինդի-
րեցի որ այսինչ տեղը պէտք եղած քննու-
թիւնը կատարեն Համոզուեցանք որ ազգ.շա-
հերու տեսակէտով վաֆանդաւոր բան մը չկար,
տարբեր նիւթիմըվրայիթ զթակցութիւն մըն էր,
ուստի ինդիրը այս ժողովին բերել և այսքան
աղմուկ յարուցանելը ցաւալի է, նոյն իսկ
թերթերու մէջ ալելան զրեցին և թէՇիրինեան
էֆ.ի նպատակը խափիէն գտնալը ըլլար —
ինքը բաւական խելացի է — հոս չէր բերեր
ինդիրը։ Իսկ գալով «Աղատամարտ»ի խրմ-
ակին, հոս անոնք ազգային երեսփոխանի
հանգամանքով կը ներկայանան, և ինքինք-

նին անուանարկուած կը զգան, երբ այս տես-
սակ խնդիր մը հոս կուգայ, այլեւ Դաշնակ-
ցական, Հնչակեան, Ռամկավար չկայ, քանի
որ բոլորն ալ ազգին երեսփոխաններն են.
և երբ մուր մը կը քսուի. թէ որ ինք
զինքնուո պիտի ներենք, երբեք ազգ. երես-
փոխանի մը թոյլ պիտի չտանք որ զրպար-
տուի, Հոս Արամեանց էֆ. քովը չիմ նստած
այց որոյ լսեցի որ յայտարարեց թէ՝ զլիսա-
զրով զրեր է «պատրաստ եմ հաստատելու»:
Ուրեմն հրապարակ թող զայ կամ թող հաս-
տատէ և կամ թող ետ առնէ իր խօսքը: Իսկ
վարչութեան բացատրութիւններն ալ բաւա-
րան սեպենք և գոհ լլանք որ մեր մէջ ա-
ռանկ խափիէ չկայ:

ԴԱՒԻԹ ՏԵՐ-ՄՈՎՍԻՍԵԱՆ կթ.— Ես
արձ պիտի խօսիմ։ Հառեցաւ թէ ես սխալ
ու ըստուներ ինդիրը, թէ՝ հոս իմ ըրած քըն-
ադասու թիւններս կը հակասեն անցեալ նիս-
ոի խօսածներուս։ Ես ան ատեն ալ բոի հի-
մայ ալ կը կրկնեմ թէ, պարզ հարցում մըն է
որ Շիրինեան էֆ. բերաւ. միացն իմ պնդածս
յն է որ կանոնական ձեւերը յարգենք, օ-
վանքներու համաձայն պէտք է ըլլան մեր

բոլոր որոշումները և ոչ թէ քմահամ : Վար-
չութիւնը իր բացատրութիւններով կուգայ
հիմա մեզի յայտնել թէ դոյութիւն չունեցած
ոճրագործ մը փնտռեցին իր քննիչները : Բայց
կրնաց ըստ թէ Ինչիտ պէյի քով, անոր
թուղթերուն մէջ գտնուած պատճէն մը կա՞յ,
ի՞նչ է այդ . եթէ կրնայ ժխտել, կը գոհացնէ
մեզ :

ՍՄ. ԲԻՒՐԱԾ ԷՅ. (Ընդմիջելով) . — ՓԵ-
ՐԻՆԿՐՈ ԳԻՄԵՆ :

Դ. ՏԵՐ-ՄՈՎՍԵՍԻ ԵՒԱՆ Էֆ. (Նարուեակել-
լով).— Ապա թէ ոչ բաւարար չէ իր բացա-
տրութիւնը. Թող ըսէ մեզի թէ քննեցինք,
վինտուեցինք, և այնուհետև կամ բաւականա-
նանք և կամ քննադատենք, Բայց ան կ'րսէ
թէ այդ թուղթը առնչութիւն չունի այս
ինդրին հետ, Բայց պէտք է մենք գիտնանք
թէ Ներքին Գործոց նախարարին քով կայ
այդպիսի դիր մը թէ ոչ . . .

ՏՕՔԹ . ԹԵՐՁԵԱՆ ԷՑ . (ԸՆԴՄԻՉԵԼՈՎ) .—
ՊԻՄԻ ԱԿԱՏԱՍԽԱՆԵՄ :

Դ . ՏԵՐ-ՄՈՎԱԿՍԵԱՆ էֆ . (Նարունակելով) . — Լիմիցնեմ յետոյ , Վարչութիւնը պէտք է իր յանձն առած քննութիւնը շարունակէր այդ ուղղութեամբ ալ : Այս կէտը չէ քնններ գոյութիւն չունի կ'ըսէ ու կ'անցնի որ չօգտուելինք , կամ ես ու պաշտօնակիցներս օգտուելով չդատափետենք զի՞նքը : Միամիտ թող ըլլայ , ասկէ երբեք չենք օգտուեր , թէ ետեղի տուեր է և ասով մեր կարգ մը յարգելի երեսափոխաններ անձնական խնդիրներ կյարուցանեն հոս : «Ալլատամարտոյի խմբագիրներն կ'ակնարկեմ , զուտ անձնական ե այս ժողովին ալ չի վերաբերիր Ես բաւական կը դատեմ վիճաբանութիւնը , տեղի չկա այդ թուղթերու մասին ալ խօսիլ ,

ՏՕՔԹ. ԹԵՐՁԵԱՆ ԷՅ. — ՎԵՐԺԻՆ ԽՈՍ
ՄԸ. ԵՐԿՈՆ ԽԱՂԻՐ ՆԵՐԿԱՅԱցաւ մեզ քննուե
ԼՈՆ համար, մէկը՝ Պատրիարքարանի մէջ լր
տուութիւնը, իսկ միւսը դուրսէն տեղեկա
տուութիւնը մը, ևս սկիզբէն ըսի, որ մեն
ստանձնեցինք առաջինը, իսկ երկրորդը Պատ
րիարքարանի իրաւասութենէն դուրս է: Ո
ռաջինին համար, ստուգեցինք որ գոյութիւ

զունի, պղտիկ տարածայնութիւն սլու էր,
փափաքեցանք որ հարցում ընողը ինքը բա-
ցայցտէ, ան ալ չըրաւ. և այժմ լսելէ ետք
Շիրխնեան էֆ. ի նոր բացատրութիւններն ալ
հոս, ի վիճակի ենք յայտարարելու թէ անոր
ուղղած հարցումին համապատասխան թիւ 17ը
գոյութիւն չունի բացարձակապէս. ապացոյց
չկայ. ինքն է որ մեր անդամներէն լսեր է
եղեր և մեզ կը վերադարձնէ. Մինչդեռ ինքը
երեւան հանեց ժողովին մէջ, ինքը — եթէ
քաջութիւնը ունէր — պարտաւոր էր ապա-
ցուցանել թէ գոյութիւն ունի՞ թէ ոչ, իսկ
ինքը եկեր մեզի կ'ըսէ թէ. «Դուք ըսիք
ինծիյ:

ՍԱՐԳ. ԷՍՄԵՐԵԱՆ Էֆ. — Ես Վարչութեան տուած բացտարութիւններէն դժգոհ մնացի: Պէտք էր գտնէր խափիչն և բերէր հոս, և ես անոր ճակատը համբուրէի: Այս ազգը իր մէջէն կը ծնի այդպէները: Երբ այս ժողովը խափիչներու համար յարգանքի արտայառութիւն կ'ընէ ինչու այդպիսիները չի շատնան: Ես Շիրինեան էֆ.ն կը ճանչնամ: ան խարուեցաւ: թէ ո՞չ առանց ստուգելու չէր բերէր արդէն ինքը չբերաւ որ, բերել տուին: ինչու, որովհետեւ նախ՝ կ'ուզէին վարկարեկ ընել ազգային պաշտօնէութիւնը և երկրորդ՝ կ'ուզէին վարկարեկել Ազգային Վարչութիւնը: Այս է ահա ինդիրը: Բայց որովհետեւ այդպէս բան մը գոյութիւն չունի: նախ Պատրիարքարանի պաշտօնէութիւնը ամբաստանելէ ետք, այժմ ալ ելեր են կ'րսեն թէ՝ «Ով ըստ թէ Պատրիարքարանի պաշտօնէութիւնը խափիէ է, մեր նպատակը պաշտօնէութիւնը ամբաստանել չէ, այլ Վարչութիւնը»: Առ եղաւ: Կօխիւրի գալահարընտան պէօյիւք, ուրեմն Պատրիարքն է խափիչն վարչութիւնն է: Երբ պաշտօնէութիւնը ամբաստանուած չէ, Վարչութիւնն ալ չէ, ուրեմն պէտք է հաւատալ թէ ատանկ բան:

զոյսլթիւն չուրի, Ես ալ սարդ ու ու ու
բան մը զիտես ինծի զէմ ճակատիս զարկ
կ'ուզեմ ատանկ մարդ ըլլանք, որ եթէ մէ-
կուն վրայ կասկած ունինք յարտնապէս ը-
սենք: Այս ինդղիբը հարցումով մը սկսաւ,
պատասխանն ալ ընդունեց, վերջապէս, Վար-
չութիւնը ամէն բան ըրած է երիւ ան բերե-
լու, բայցբան մը չէգտեր ալ ելլելքնադատել

«Թերի բաներ կան» ըսկը ժամավաճառութիւնն է :

ՅԱԿ. ՊԱՀԾԻ ԵԹ. - Որքան որ խափիէի
մը գոյութեան յայսնութիւնը ցաւալի էր,
նոյնքան ալ վիճաբանութեան այօքան եր-
կարիլը ցաւալի է, զարմանալու բան չկայ.
Ճշմարտութիւնը երեւան եկաւ այդպիսի բան
մը հատրիլը էնթրիկ մըն է եղեր Վարչութեան
դէմ: Կ'ըսեն թէ «իմացանք», իսկ բուն ամ-
րաստանողը կը լուէ, միայն կ'ըսէ թէ «Վար-
չութեան անդամներէն իմացեր են», և հոս
ալ կուգայ կ'ըսէ թէ չեն նայիր կոր խնդրին.
ուրեմն իր նպաստակը ո՛չ թէ ճշմարտութիւն
մը երեւան բերելէ, այլ Վարչութիւնը ծու-
լակի մը մէջ ձգել է, ատիկա անկէց կ'ագա-
ցուցուի որ այսօր ալ եղեր են իրենք կը հար-
ցընեն թէ Բէշիտ պէյի տօսիէներուն մէջ ա-
տանկ բան մը կա՞յ թէ չկայ: Այդպիսի
տօսիէներ, այսինչ կամ այնինչ դատի առթիւ-
դրնայ ըլլալ հոն, Նախարարները շատ մը
գործակուններ ունին. որոնք կրնան թուզթեր
այթայթել, մի՛թէ ատիկա Պատրիարքարանի
չշ խափիէի մը գոյութիւնը կրնայ ապացու-
անել, մեր Վարչութիւնէն այդպէս բան պա-
նդիկ առնուազն միամտութիւն է: Այս 17
իւ խափիէին հնարողներէն պէտք է բացա-
րութիւն պահանջել:

ՎԱՀ. ԹԵՐԵՍԻՆ ԷՅ. — Ուրեմի Դուրեմն
Սրբազն և Պալտքեան վրդ, կրնան հնարած
ըլլալ, քանի որ Շիրինեան էֆ. անոնցմէ
լած է:

ՀՄԱՅԵՍԿ Ս.ԲԱՄԵԱՆՑ էֆ . — Պարոններ .
առաջին անգամ թիւ 17ի խնդիրն բացառիկ
նշանակութիւն ունի հարգաւ իրու քաջաքա-
կան - հարստահարս սկան խնդիրներու հետ կապ
ունեցալ . առաջին առթիւ զգացի այդ , երբ
Շիրինեան էֆ . բերաւ այս հարցումը , թէ և
չեմ կարող չաւելցնել թէ՝ շրջահայեցութիւն
չեր անոր ըրածը , որտ գալէ առաջ իսկ պէտք
է գտնէր՝ և ըսի ըսաւներու զոհ չերթար : Հոս
ես լռեցի , և այդ նիստին մէջ ոչինչ չպար-
զուեցաւ , համոզիչ ո և է փաստ չորուեցաւ :
Փամանակ՝ տրուեցաւ վարչութեան , անցան
բաւական օրեր , ո՞չ միայն որպ . երեսփո-
խանները , այլ և հասարակութիւնը , որուն

երեւցաւ, նոյն կէսօրին էր որ այս ժողովը
տեղի կունենար: Կէսօրէն ետք այդ խօսհր-
դակցութենէն վերջն է որ թրէնի վակօններէն
մէկուն մէջ նստած էի տուն երթալու համար
և ինձ ընկերացող պարոնի մը հետ կը խօ-
սակցէինք՝ ձեր ամէնքին պէս՝ ազգը զբա-
զեցնող խնդրոյն չուրջ: Իմ խօսակիցը զար-
մանքով կը յայտնէ թէ՝ կը հետեւիմ «Ազա-
տամարտ»ի — ևս պատասխանեցի թէ այո՛—
և յիրաւի ֆոլոսոյ օրաթերթերուն մէջ ամէնէն
աւելի «Ազատամարտ»ին կը հետեւիմ — Խօ-
սակիցս աւելցուց թէ՝ կարդացեր եմ նոյն օր-
ուան Սատոմի յօդուածը: «Զէք զարմանար»,
յարեց, — «Կը զարմանամ պատասխանեցի,
ինքն էր որ ամէնէն առաջ խնդիրը յարոց և
նախանձախնդիր գտնուեցաւ, նոյն լրագիրն
է որ նոյնը հաստատեց, և հիմա ասով
բոլոր եղածք ստութեան արդիւնք է կ'ըսէ,
17 թիւ խափիէ չկայ կ'ըսէ, ու մաթեմաթի-
քական ճշութեամբ պատմեցի, — ըմբռնել
կարենալու համար «Ազատամարտ»ի ընթաց-
քը և հարցումի ոճը: Ահա օր մը «Ազատա-
մարտ»ի խմբագրութիւնը կը հրատարակէր
Սամաթիայէ նամակ մը խմբագրութեան ուղ-
ղուած «սառզրպարտութիւն» խորագրով թէ՝
խօսակցութիւն է տեղի ունեցել իրեւ թէ
իրենց վերագրելու թիւ 17ը, և խմբագրա-
կան ծանօթութիւններով բացատրութիւն կը
պահանջուի ինձմէ: Ձեր ուշադրութիւնը կը
հրաւիրեմ խորագրին և այդ ծանօթութեան
վրայ որ արքեր փանսով զրուած է: Երբ
առաջին անգամ հարցում կ'ըլլայ՝ և բացատ-
րութիւն կը պահանջուի մէկէ մը, խմբագր-
ութիւնը իրաւունք չունի «ստոր զրպար-
տութիւն», «զրպարտիչ» անուանելու զայն,
փոխանակ սպասելու անոր պատասխանին:
Ստելութեամբ տոգորուած այս վարմունքը
անշուշտ զայրութով պատասխան մը կ'արժէր
առանց սպասելու որ՝ պատասխան մը տրուի
ինձի կանխնացին, և անանկ վիրաւորական բա-
ներ ըսին կարծես թէ շիտկէ շիտակ տուած
ըլլայի պատասխանը և հաստատած
ըլլայի: Իսկ իմ տուած պատասխանը որքան
ըլլայի: Իսկ իմ տուած պատասխանը որքան
կարեւոր ըլլալը նոյն այդ թերթը ինք գիտէ:

թէն կ'երեւայ որ քամի մը սբաստորամասսր
իրեն հարցուցած էն. Արամեանց էֆ ի յայ-
տարարութիւնները վարչութեան բացատրու-
թիւններով կը բացատրուին. տեղի ունեցած
իմադիրը վերջացած է. չեմ ըսած ըսել Կ'ուզէ
ինձի վերագրուած խօսքերը:

Ո. ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ էֆ. — Կը ցաւիմ եղած
միջադէպին համար, Պ, Արամեանց ալ պէտք
եղած կերպով չներկայացուց խնդիրը։ Հար-
ցում մը եղած էր մեր կողմէն կամ պիտի ը-
սեր թէ չեմ ըստ և կամ պիտի հաստատէր
թէ խմբագրութեան դէմ եղած զրպարտու-
թիւնը ըրտծ է և ապացուցանէր կամ ետ
առնէր, արդէն յայտարարեց որ իր թերթին
մէջ գլխագրով խոստացած է հաստատել մինչ-
դեռ հնն փոխանակ այդ կէտը հաստատելու,
սիւթէն շեղտծ է։ Հիմա ալ այդպէս կ'ընէ։
փոխանակ յայտարարելու թէ ըստ՞ է թէ ոչ.
կ'ըսէ «Ես սա լսի նա ըսի»։ Կը հրաւիրեա-
ռութեան որ բացորոշ կերպով իր ըստածը հա-
ստատէ կամ հերքէ։

մարտ»ի խմբագրութիւնը կը հրատարակէր Սամափթիայէ նամակ մը խմբագրութեան ուղղուած «սամորզպարտութիւն» խորագրով թէ՝ խօսակցութիւն է տեղի ունեցել իրեւ թէ իրենց վերագրելու թիւ 11ը, և խմբագրական ծանօթութիւններով բացատրութիւն կը պահանջուի ինձմէ։ Չեր ուշադրութիւնը կը հրաւիրեմ խորագրին և այդ ծանօթութեան վրայ որ արիեր վաճառով զրուած է. երբ առաջին անգամ հարցում կ'ըլլայ՝ և բացատրութիւն կը պահանջուի մէկէ մը, խմբագրութիւնը իրաւունք չունի «ստոր զրպարտութիւն», «զրպարտիչ» անուանելու զայն, փոխանակ սպասելու անոր պատասխանին։ Ատելութեամբ տոգորուած այս վարմունքը անշուշտ զայրովթով պատասխան մը կ'արժէր առանց սպասելու որ պատասխան մը տրուի ինձի կանխեցին, և անանկ վիրաւորական բաներ ըստին կարծես թէ շիտկէ շիտակ տուած ըլլայի պատասխանը և հաստատած ըլլայի։ Իսկ իմ տուած պատասխանը որքան ըլլայի է, իմ իմ ըլլայր, վստահ եմ ինքը պիտի պնդէր որ Վարչութիւնը տապալելու մտքով չէր, ինչպէս ոմանք ուղեցին կասկածիլ.

Ա.ՏԵՆԱՊԵՏ էֆ. — Որ կէտը որ ժողովս
կը շահագրգուէր, արդէն Վարչութիւնը բա-
ցատրութիւնը տուաւ, իր բացարութիւննե-

	ՊՐՈՎԱՆ			ԳԱԼՈՎԻՑ	
սպար	էֆ.	նէմցէ	135.	Տր. Խաչիկ	էֆ. Պօղոսեան
	Ուօսօրօ		136.	Ժազ	էֆ. Սայապալեան
130. Աբրահամ	էֆ.	Հայրիկեան			Կօնեա
		Տիգրանակերտ	137.	Գարրիէլ	էֆ. Նորառունկեան
131. Տիգրան	էֆ.	Նազաշեան			Երգնկա
		Տիվրիկ	138.	Միքատ	էֆ. Բիւրատ
132.	(Ե. Վիճակ)				Շապին-Գարահիսար
	Ամասիա - Մարգարտ		139.		
133.	Բարերդ				Ոերասիա
Տ4. Երուանդ	էֆ.	Մրմարէշխանլըեան	140.	Տօրթ. Նազարէթ	էֆ. Տաղաւարեան

ՄԱՅՐ ԴԻՒԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՃՈՂՈՎՈՅ

Ա. Ատեն ապետ	Գարրիէլ էֆ. Նորառունկեան	Ա. Ատենաղափր	Երուանդ էֆ. Պէյազնեան
Բ. »	Հայկ մօժասարեան	Բ. »	Անտոն էֆ. Թարագ
Գ. »	Տր. Տաղաւարեան էֆ.	Գ. »	Հմայեակ էֆ. Աբամեանց

ՆԱԽԱՔՆՆԻՉ ԴԻՒԱՆՔ

ԶԵՐՆՀԱՍՍՈՒԹԵԱՆ ԴԻՒԱՆ

Ա. Տայեակ Արքեաս. Դիմաքանան	(Ատղադ.)
Բ. Տօրթ. Գ. ձելալ	
Գ. Տօրթ. Թիւրեան	

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԴԻՒԱՆ

Ա. Յակոբ էֆ. Պօյամեան (Ատենապետ)
Բ. Լեռն էֆ. Սեղոսսեան
Գ. Մարկոս էֆ. Նաթանեան

ԿԱԼՈՒԱԾՈՅ ԴԻՒԱՆ

Ա. Մարգիս Գնամեան
Բ. Վահան Խայեան
Գ. Թորգոմ Պօյամեան (Ատենապետ)

ՀԱՄԱՐԱԿՈՒԼՈՒԹԵԱՆ ԴԻՒԱՆ

Ա. Արիստակ Գասպարեան (Ատենապետ)
Բ. Խաչիկ Մրգամեան
Գ. Ժագ Սայապալեան

ՑԱՐԱՐԱԿՈՒԼՈՒԹԵԱՆ ԴԻՒԱՆ

Ա. Ցարութիւն Շահրիկեան	Ա. Մ. Հայկազն
Բ. Օնիկուշէրունեան	Բ. Ա. Մարաֆեան
Գ. Պարզեւ Փափազեան	Գ. Թ. Պօյամեան
	Դ. Տր. Տատրեան

ԻՐԱՒԱՍՍՈՒԹԵԱՆ ԴԻՒԱՆ

Ա. Տայարիա Եպիսկ. Տէրունեան
Բ. Տօրթ. Թէրզեան
Գ. Մ. Սուրին

ՆԱԽԱԶԵՐՆՈՒԹԵԱՆ ԴԻՒԱՆ

Ա. Հ. Պօյամեան (Ատենապետ)
Բ. Դաւիթ Տէր-Մովսէսեան
Գ. Մ. Շիրինեան

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԴԻՒԱՆ

Ա. Մ. Գօյունեան
Բ. Երուանդ Օտեան
Գ. Վ. Թէրէեան (Ատենապետ)

ԵԼԵԽՄՏԻՑ ՑԱՆՉԱՍԱԽՈՒՄԲ

Ա. Մ. Հայկազն
Բ. Ա. Մարաֆեան
Գ. Թ. Պօյամեան
Դ. Տր. Տատրեան

ԳԻՒՆ 1 ՌՈՌԻՇ

ՍԵփականութիւն Ազգ. Սնտուկին, զգ. Ժողովոյ ծախուց յատկացեալ
Կո ծախուի լուս, Խորհրդական Պատրիարք